

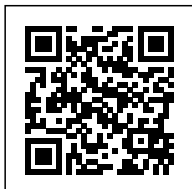

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
POSLANECKÁ SNĚMOVNA

VIII. volební období

117/0

**Návrh poslanců Vojtěcha Filipa, Pavla Kováčika, Stanislava Grospiče,
Alexandera Černého a dalších na vydání ústavního zákona o referendu**

Zástupce předkladatele: Filip V. a další
Doručeno poslancům: 7. března 2018 v 11:39

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 2018

o referendu

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

Čl. 1

Referendem vykonává lid státní moc přímo (čl. 2 odst. 2 Ústavy a čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

Čl. 2

(1) Referendem se může rozhodovat o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu, jakož i o jiných důležitých otázkách veřejného zájmu.

(2) Předmětem referenda nemohou být ústavně zaručená základní práva a svobody, daně, odvody nebo jiné platební povinnosti k veřejným rozpočtům a státní rozpočet, výkon moci soudní, ustavování jednotlivých osob do funkcí a jejich odvolávání z funkcí vyjma prezidenta republiky, změny podstatných náležitostí demokratického právního státu.

(3) Referendem nelze rozhodovat též o věcech, které by byly v rozporu se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z mezinárodního práva.

Čl. 3

(1) Otázka kladená pro hlasování v referendu musí být jasná, srozumitelná a formulována tak, aby bylo možné na ni odpovědět buď „ano“ nebo „ne“.

(2) Otázka kladená pro hlasování v referendu nesmí směřovat ke změně podstatných náležitostí demokratického právního státu.

(3) V tomtéž referendu může být položena k téže věci pouze jedna otázka; položeno však může být více otázek k různým věcem.

Čl. 4

(1) Právo zúčastnit se referenda a hlasovat v něm má každý občan České republiky, který má právo volit do Parlamentu České republiky (dále jen „oprávněný občan“).

(2) Hlasování v referendu se koná pouze na území České republiky.

Čl. 5

(1) Referendum vyhláší prezident republiky. Učiní tak nejpozději do 30 dnů od podání návrhu na jeho vyhlášení.

(2) Prezident republiky referendum vyhláší, je-li mu předložen návrh na jeho vyhlášení společně nejméně 101 poslancem nebo 41 senátorem, nebo vládou, nebo nejméně 100 tis. občany České republiky formou petice.

(3) Prezident republiky referendum nevyhlásí po dobu, po kterou je vyhlášen stav ohrožení pro území státu nebo jeho část, nouzový stav nebo válečný stav. Po tuto dobu se přerušuje běh lhůty stanovené pro vyhlášení referenda. Poté co byl takový stav ukončen, počíná lhůta pro vyhlášení referenda dle odstavce 1 běžet znovu.

(4) Prezident republiky posuzuje návrhy na vyhlášení referenda jednotlivě v pořadí, v jakém mu byly podány. Referendum na základě později podaném návrhu nevyhlásí, jestliže jde o obsahově stejnou otázku, nebo se později podaný návrh obsahově vzájemně vylučuje s návrhem na vyhlášení referenda podaným dříve.

Čl. 6

(1) Prezident republiky se může před vyhlášením referenda obrátit na Ústavní soud s návrhem na posouzení přípustnosti návrhu na vyhlášení referenda, nebo zda položená otázka je v souladu s požadavky uvedenými v čl. 3, nebo zda předmět referenda, které má vyhlásit, je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Pokud Ústavní soud vysloví přípustnost návrhu na vyhlášení referenda, prezident republiky referendum vyhlásí.

(2) Obrátí-li se prezident republiky na Ústavní soud s návrhem dle odstavce 1, lhůta dle čl. 5 odstavce 1 neběží po dobu od podání návrhu prezidentem republiky do okamžiku, kdy se rozhodnutí Ústavního soudu stalo vykonatelným.

(3) Prezident republiky ve lhůtě podle čl. 5 odstavce 1 může rozhodnout, že návrhu na vyhlášení referenda nevyhoví, má-li za to, že předložený návrh je nepřijatelný, nebo že navržená otázka není v souladu s požadavky uvedenými v čl. 3; toto rozhodnutí neprodleně oznámí navrhovateli referenda.

(4) Proti rozhodnutí prezidenta republiky, že návrhu na vyhlášení referenda nevyhoví, lze podat opravný prostředek Ústavnímu soudu dle čl. 14 odstavce 2.

Čl. 7

Prezident republiky vyhlásí referendum vždy, pokud jde o přijetí ústavy, změnu ústavy, přijetí ústavního zákona, ratifikaci mezinárodní smlouvy, kterou se převádí některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci (čl. 10a Ústavy), o vstupu do eurozóny a vystoupení z Evropské unie. Učiní tak bez návrhu ve lhůtě 15 dnů ode dne postoupení příslušné normy prezidentu republiky k podpisu; čl. 87 odstavce 2 Ústavy zůstává nedotčen.

Čl. 8

Ke zjištění stanoviska občanů v určité otázce vnitřní nebo zahraniční politiky státu, nebo otázkách veřejného zájmu vyhlásí prezident republiky referendum, navrhne-li to vláda nebo společně nejméně dvě pětiny poslanců. Učiní tak ve lhůtě podle čl. 5 odstavce 1.

Čl. 9

(1) Jsou-li splněny podmínky pro vyhlášení referenda stanovené tímto ústavním zákonem, prezident republiky vyhlásí referendum tak, aby se konalo nejdříve 90 dnů a nejpozději 120 dnů ode dne, kdy prezident republiky referendum vyhlásil.

(2) Pokud by se při dodržení lhůt pro konání referenda mělo referendum konat v posledních 6 měsících volebního období Poslanecké sněmovny nebo funkčního období

zastupitelstev územních samosprávných celků, vyhlásí prezident republiky referendum tak, aby se konalo spolu s volbami do Poslanecké sněmovny nebo s celostátními volbami do zastupitelstev územních samosprávných celků.

(3) Je-li referendum vyhlášeno, nevykoná se po dobu, po kterou je vyhlášen stav ohrožení pro celé území státu nebo jeho část, nouzový stav nebo válečný stav. Po tuto dobu se přerušuje běh lhůty stanovené pro konání referenda dle odstavce 1. Poté co byl takový stav ukončen, počíná lhůta pro konání referenda dle odstavce 1 běžet znovu.

Čl. 10

V referendu je přijato rozhodnutí, pro které se vyslovila nadpoloviční většina oprávněných občanů, kteří se zúčastnili hlasování.

Čl. 11

Rozhodnutí přijaté v referendu oznámí prezident republiky ve Sbírce zákonů ve lhůtě stanovené zákonem.

Čl. 12

(1) Referendum, v němž bylo přijato rozhodnutí oznámené podle čl. 11, se může ve stejné věci konat, při dodržení postupu podle tohoto ústavního zákona, nejdříve až v následujícím volebním období Poslanecké sněmovny.

(2) Bylo-li rozhodnutí v referendu přijaté oznámené v posledním roce volebního období Poslanecké sněmovny, lze referendum v téže věci opakovat nejdříve po uplynutí tří let od účinnosti oznámení podle čl. 11.

Čl. 13

(1) Rozhodnutí přijatá v referendu zavazují příslušné státní orgány i osoby.

(2) Výsledek referenda může Poslanecká sněmovna změnit anebo zrušit ústavním zákonem nejdříve v jejím následujícím volebním období. Nabyli-li však výsledek referenda své účinnosti v posledním roce volebního období Poslanecké sněmovny může ke změně nebo zrušení výsledku referenda dojít nejdříve po uplynutí tří let od účinnosti oznámení podle čl. 11.

Čl. 14

(1) Vedle přípustnosti návrhu na vyhlášení referenda dle čl. 6 odstavec 1 rozhoduje Ústavní soud o oprávněném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky o návrhu na vyhlášení referenda a o tom, zda postup při provádění referenda je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a se zákonem o provádění referenda.

(2) Pokud prezident republiky referendum ve lhůtě uvedené v čl. 5 odstavec 1 nevyhlásil, může se návrh referenda obrátit do 20 dnů od uplynutí uvedené lhůty na Ústavní soud s návrhem, aby rozhodl, že prezident republiky byl povinen referendum vyhlásit. Neshledá-li Ústavní soud návrh na vyhlášení referenda jako nepřípustný a návrhu vyhová, jeho rozhodnutí se vyhlásí obdobným způsobem jako zákon; dnem vyhlášení tohoto rozhodnutí je referendum vyhlášeno.

(3) Návrh Ústavnímu soudu podle odstavce 2 nelze podat, jestliže tento již rozhodl, že návrh na vyhlášení referenda je nepřijatelný (čl. 6 odstavec 1).

Čl. 15

Zákon upraví další podmínky výkonu práva hlasovat v referendu, jakož i podrobnosti navrhování, vyhlášení a provádění referenda a soudního přezkumu ve věcech referenda. K přijetí tohoto zákona je třeba, aby byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem.

Čl. 16

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu

Česká republika zažila řadu legislativních snah o uzákonění obecného referenda. Přesto je stále jednou z mála evropských zemí, které ve svém právním řádu institut obecného referenda nemají. Ústavní listina z roku 1920 sice institut celostátního referenda znala, ale obecný zákon o celostátním referendu, který měl § 46 Ústavní listiny z roku 1920 provést, byl jako vládní návrh zákona Národním shromážděním zamítnut. Z uvedeného ustanovení vyplývalo, že zamítlo-li Národní shromáždění vládní návrh zákona, vláda měla právo se usnést, aby hlasováním lidu bylo rozhodnuto, má-li se vládní návrh stát zákonem. Hlavním smyslem toho bylo, aby referendum plnilo rozhodčí funkci mezi oběma komorami parlamentu, neboť jak poslanecká sněmovna, tak i senát, mohl způsobit zamítnutí návrhu zákona.

Určitý prostor pro uplatnění přímé demokracie v podobě celostátního referenda poskytlo až ustanovení čl. 21 odstavec 1 Listiny základních práv a svobod. Jeho reálným naplněním se stal ústavní zákon č. 327/1991 Sb., o referendu, podle něhož mohly být v referendu občanům České a Slovenské Federativní republiky předloženy k rozhodnutí jen zásadní otázky formy státoprávního uspořádání České a Slovenské Federativní republiky, přičemž o návrhu na vystoupení České republiky nebo Slovenské republiky z České a Slovenské Federativní Republiky bylo možno rozhodnout jen referendem. Celostátní referendum mohlo být tehdy vypsáno jen v tomto jediném a velmi specifickém případě, přičemž tato právní úprava nakonec nebyla realizována.

Poté pak došlo ještě k několika snahám o uzákonění obecného referenda, a to především ze strany levice. Pravice měla vždy nejrozsáhlejší výtky k přímé demokracii.

Předkládaný návrh ústavního zákona o referendu vychází z čl. 2 odstavce 1 a 2 Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů (dále jen „Ústava“) a z čl. 21 odstavce 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Podle čl. 2 odstavce 1 Ústavy je lid zdrojem veškeré státní moci. Tuto vykonává prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Podle čl. 2 odstavce 2 Ústavy může pouze ústavní zákon stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo. Z čl. 21 odstavce 1 Listiny pak vyplývá, že občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců. Je tedy zcela nepochybné, že Ústava staví občana do role suveréna. Nelze se tak ztotožnit s restriktivní interpretací čl. 2 odstavce 2 Ústavy, který předpokládá, že budou přijímány ústavní zákony ad hoc, které stanoví ústavní podmínky konání a předmět referenda případ od případu, tzn. vždy jen pro provedení referenda v jedinečné konkrétní věci. Je nepochybné, že citovanému ustanovení Ústavy lze učinit zadost úpravou obsahující pravidla a vymezující podmínky, při jejichž uplatnění lid vždy vykoná státní moc přímo, formou referenda. I teorie ústavního práva hovoří o tom, že veškerá veřejná moc pramení z lidu a nelze mu upřít právo spolurozhodovat o osudu vlastního společenství, neboť by to znamenalo popření základní demokratické zásady suverenity lidu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že v současnosti je v českém ústavním systému uplatněna pouze zastupitelská forma účasti občanů na řízení státu.

Předkládaný návrh ústavního zákona by současnou formu uplatnění účasti občanů na řízení státu měl změnit způsobem, který Ústava sama předvídá. Vychází z toho, že

demokracie není úplná, není-li součástí ústavního systému možnost, aby o základních otázkách spolurozhodovali občané (všechny orgány, které vykonávají svou činnost v rámci jim svěřených kompetencí, disponují pouze mocí druhotnou, mocí jim lidem ustavenou). Respektuje však skutečnost, že v moderní společnosti by pravidelnou formou výkonu státní moci měla být zastupitelská demokracie, zatímco přímá demokracie, v podobě referenda, by měla být formou výjimečnou, doplňkovou k zastupitelské demokracii. Proto také návrh ústavního zákona ponechává zákonodárnou pravomoc v plném rozsahu na Parlamentu České republiky. Forma referenda může být zvolena při rozhodování o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu, jakož i důležitých otázkách veřejného zájmu.

Návrh ústavního zákona vymezuje předmět referenda negativně, když vedle obecného vymezení oblastí, v nichž se referendem může rozhodovat, taxativně vymezuje věci, které nemohou být řešeny referendem. Přitom jde o úpravu fakultativního referenda, s taxativně vymezenými případy, kdy se předpokládá vyhlášení obligatorního referenda. Návrh počítá i s uskutečněním tzv. poradního referenda, avšak pouze v případech, navrhne-li konání takového referenda vláda nebo společně nejméně dvě pětiny poslanců, a to ke zjištění stanoviska občanů v určité otázce.

Prioritně však návrh ústavního zákona o referendu předpokládá, že referendum by mělo být vyhlášeno z iniciativy stanoveného počtu poslanců nebo senátorů, vlády a též na základě petice stanoveného počtu občanů, a to za podmínek v ústavním zákoně stanovených. Zároveň předpokládá, že by referendum zasahovalo především do působnosti moci výkonné a jeho výsledek by byl závazným pokynem pro rozhodnutí státních orgánů a z povahy věci především pro taková rozhodnutí, jejichž důsledky jsou zásadního rázu a přesahují horizont jednoho funkčního období.

Cíl návrhu

Institut referenda má být významným doplněním soustavy výkonu moci založené na zastupitelské demokracii, který umožní, aby občané vykonávali státní moc nejen prostřednictvím voleb při skončení volebního období, ale i přímo. I když po přijetí navrhované právní úpravy bude referendum zřejmě poměrně řídkou výjimkou ve způsobu výkonu státní moci, již samo jeho uzákonění naplní Ústavou deklarovaný přímý výkon státní moci lidem (čl. 2 odst. 1 a 2).

Dopady návrhu na státní rozpočet, na rozpočty krajů a obcí

Výdaje ze státního rozpočtu na realizaci tohoto ústavního zákona budou záviset na frekvenci institutu referenda v praxi. Nelze očekávat, že by referendum bylo během volebního období Poslanecké sněmovny vyhlašováno častěji, a to především k omezení referenda na určitý druh případů. Podstatný vliv na výši případných výdajů na uskutečnění referenda bude mít i skutečnost, že předkládaný návrh omezuje konání referenda pouze na území České republiky, čímž se náklady podstatně snižují.

Případnou výši nákladů na vykonání referenda lze odvodit orientačně od výdajů na vykonání referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii, které činily za úkony hrazené z rozpočtu Ministerstva vnitra částku cca 50 mil Kč. Výdaje místních a krajských samospráv se budou týkat především zajištění místností pro hlasování. Jiný finanční dopad se nepředpokládá. V podstatě nulové náklady na vykonání referenda přichází v úvahu v případě jeho uskutečnění s volbami do Poslanecké sněmovny nebo s celostátními volbami do zastupitelstev územních samosprávných celků.

Významně může výdaje ovlivnit, a to v pozitivním smyslu, prováděcí zákon, jehož vydání se předpokládá, když do tohoto zákona, vedle již osvědčených procedur pro případ

konání referenda společně s výše uvedenými volbami, bude zahrnuta i procedura pro samostatné konání referenda, která by ve svém důsledku snižovala náklady na vykonání referenda na minimum. Předkladatelé jsou přesvědčeni, že takovou proceduru je možné uskutečnit.

Soulad s ústavním pořádkem a mezinárodními závazky podle čl. 10a Ústavy ČR

Předkládaný návrh ústavního zákona o referendu není v rozporu s ústavním pořádkem, když naplňuje Ústavou deklarovaný přímý výkon státní moci lidem a bere zřetel též na čl. 9 odstavec 2 Ústavy. Současně předpokládá, že k němu bude vydán prováděcí zákon.

Je též plně v souladu s mezinárodními závazky České republiky vyplývajícími především z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Dodatkových protokolů.

Soulad s právem Evropských společenství

Návrh ústavního zákona o referendu se věcně týká problematiky, která nevyžaduje zapracování předpisů Evropské unie do právního řádu České republiky a není tak s nimi v rozporu.

Další specifikace

Předkládaný návrh nemá dopad na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady a dopady na životní prostředí. Nemá též žádné dopady ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

Zvláštní část

K čl. 1

Návrh ústavního zákona deklaruje ústavou zaručené právo lidu vykonávat státní moc přímo. Ústava předpokládá, že výkon tohoto práva je realizován formou ústavního zákona.

K čl. 2

Vyjadřuje se zájem na tom, aby sami občané České republiky rozhodovali o věcech zásadní povahy týkajících se vnitřní nebo zahraniční politiky státu, včetně důležitých otázek veřejného zájmu. Zároveň ale klade meze taxativním výčtem věcí, které nemohou být řešeny v rámci referenda. Předmět referenda je tedy vymezován negativně.

Respektuje se ustanovení čl. 9 odstavec 2 Ústavy, podle něhož změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřipustná. Z tohoto důvodu jsou z hlasování v referendu vyloučeny změny podstatných náležitostí demokratického právního státu, zrušení nebo omezení ústavně zaručených práv a svobod, zásahy do výkonu moci soudní, jakož i zásahy do ustavování jednotlivých osob do funkcí a jejich odvolávání, s výjimkou prezidenta republiky, který je do své funkce volen přímo, a tedy měla by být dána možnost pro jeho odvolání. Je tak chráněn systém působností stanovených Ústavou a zákony. Dále je z hlasování v referendu vyloučena materie dotýkající se závazků České republiky vyplývajících z mezinárodního práva, a to s ohledem na ustanovení čl. 1 odstavec 2 Ústavy. Referendum také nesmí být prostředkem ohrožujícím racionální rozpočtovou a finanční politiku veřejné moci.

K čl. 3

Jsou upraveny a vymezeny požadavky kladené na formulaci otázky, která má být v referendu položena. Vychází se z toho, že v rámci referenda může být k jedné věci položena pouze jedna otázka. Současně se však nevylučuje, aby v jednom referendu bylo položeno více otázek k různým věcem. Je tak naplněn princip racionality a hospodárnosti. Platí však vždy zásada, že otázka musí být formulována tak, aby na ní bylo možné odpovědět buď „ano“ nebo „ne“.

K čl. 4

Vymezují se fyzické osoby oprávněné zúčastnit se a hlasovat v referendu. Toto oprávnění má každý státní občan České republiky, bez ohledu na to, zda žije v České republice nebo v zahraničí, který v den konání referenda dosáhl věku 18 let.

Zároveň se předpokládá, že referendum bude probíhat pouze na území České republiky, tedy nikoliv v zahraničí. To nijak nevylučuje z hlasování občany žijící v zahraničí; ti musí uplatnit své právo na území státu. Stejně tomu bylo při konání referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii (srov. § 2 zákona č. 114/2003 Sb., o provádění referenda).

K čl. 5

Předpokladem pro vyhlášení referenda je podání návrhu. Je-li tento podán, pak referendum vyhláší prezident republiky, a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy je takový návrh prezidentu republiky doručen.

Návrh na vyhlášení referenda může být předložen společně stanoveným počtem poslanců nebo senátorů, vládou nebo nejméně 100 tis. občanů oprávněných hlasovat v referendu. Navržený počet podporovatelů referenda vyhlášeného na základě petice občanů vychází z počtu občanů stanovených Ústavou (čl. 56 odst. 5) pro navržení kandidáta na prezidenta republiky v případě přímých voleb. Stačí-li pro navržení kandidáta na prezidenta republiky 50 tis. podpisů, je navrhovaný počet podporovatelů referenda vyhlášeného na základě petice občanů v minimální hranici jako dostatečně vysoký, aby nebylo institutu referenda nadměrně zneužíváno. Pokud jde o vládu, jí je přiznáno právo navrhnout vyhlášení referenda již z důvodu jejího ústavního postavení coby vrcholného orgánu výkonné moci (čl. 67 odst. 1 Ústavy).

Současně se taxativně vymezují důvody a časové vymezení, kdy prezident republiky referendum nevyhlásí. Pominou-li důvody, pro něž prezident republiky referendum nevyhlásí, počíná stanovená 30 denní lhůta pro vyhlášení referenda běžet znovu.

Dojde-li k tomu, že prezident republiky obdrží současně více návrhů na vyhlášení referenda, je upraven postup při posuzování těchto návrhů a kritéria rozhodování prezidenta republiky o tom, které z předložených návrhů nebudou akceptovány. Odmítnout vyhlášení referenda je prezident republiky oprávněn pouze tehdy, jestliže by se mělo konat ve věci, která byla předmětem bezprostředně dříve doručeného návrhu.

K čl. 6

Před vyhlášením referenda se může prezident republiky obrátit na Ústavní soud v taxativně vymezených případech, jimiž jsou přípustnost návrhu na vyhlášení referenda, zda otázka v referendu je v souladu s požadavky uvedenými v čl. 3 nebo zda předmět referenda je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Pokud prezident republiky využije možnosti obrátit se na Ústavní soud, běh lhůty pro vyhlášení referenda dle čl. 5 odstavce 1 se přerušuje do okamžiku, kdy se rozhodnutí Ústavního soudu stane vykonatelným. Ode dne

vykonatelnosti rozhodnutí Ústavního soudu běh lhůty dle čl. 5 odstavce 1 pokračuje. V případě, že Ústavní soud vysloví přípustnost návrhu na vyhlášení referenda, je prezident republiky povinen referendum vyhlásit.

Současně je prezidentu republiky, jako nejvyššímu představiteli moci výkonné, dán prostor pro uvážení, zda návrhu na vyhlášení referenda vyhoví, či nikoliv. Tento prostor je však omezen na rozhodnutí o případné nepřípustnosti a na soulad navržené otázky s požadavky dle čl. 3. Pojistkou proti této pravomoci prezidenta republiky pak je, že navrhovatel referenda má možnost obrátit se na Ústavní soud s návrhem, aby rozhodl, že prezident republiky byl povinen referendum vyhlásit (čl. 14 odstavec 2).

K čl. 7

Předpokládá se tzv. obligatorní referendum. Referendum je prezident republiky povinen vyhlásit vždy v případech ústavním zákonem taxativně vymezených. V případě, že v referendu bude kladně rozhodnuto o souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy, zůstává nedotčeno ustanovení čl. 87 odstavec 2 Ústavy, podle něhož Ústavní soud rozhoduje před ratifikací takové mezinárodní smlouvy o jejím souladu s ústavním pořádkem.

K čl. 8

Předpokládá se tzv. poradní referendum, kterým se zjišťuje stanovisko občanů k určitým otázkám v čl. 8 taxativně vymezeným. Poradní referendum vyhlásí prezident republiky, navrhne-li jeho konání vláda nebo nejméně dvě pětiny poslanců. Určený počet poslanců umožní, aby poradní referendum mohli vyvolat také opoziční poslanci. Lhůta pro vyhlášení takového referenda je dána ustanovením čl. 5 odstavec 1. Nepředpokládá se, že by návrh na vyhlášení tzv. poradního referenda podávali oprávnění občané, což vyplývá ze samotného charakteru referenda, jehož smyslem je před přijetím rozhodnutí zjistit stanovisko občanů k určité otázce.

K čl. 9

Aby byl vytvořen dostatečný časový prostor pro přípravu referenda a současně bylo zajištěno, že se referendum uskuteční v přiměřené době od jeho vyhlášení, stanovuje se, že referendum se může konat nejdříve 90 dnů a nejpozději 120 dnů ode dne, kdy prezident republiky referendum vyhlásil.

Je pamatováno rovněž na případ, kdy by se konání referenda překrývalo s volbami do Poslanecké sněmovny nebo s celostátními volbami do zastupitelstev územních samosprávných celků; pro takový případ se umožňuje, aby se, především z důvodu hospodárnosti, referendum konalo s těmito volbami.

Upravuje se rovněž postup v případě mimořádných situací. Je stanoveno, že referendum, je-li vyhlášeno, se nevykoná z taxativně vymezených důvodů. Pominou-li důvody, pro něž nebylo možné referendum vykonat, počíná lhůta stanovená pro vykonání referenda dle odstavce 1 běžet znovu.

K čl. 10

Aby rozhodnutí v referendu přijaté bylo dostatečně reprezentativní a výsledek tak reflektoval názor kvalifikované většiny občanů na věc, již se otázka položená v referendu týká, navrhuje se, že v referendu je přijato takové rozhodnutí, pro které se vyslovila nadpoloviční většina oprávněných občanů zúčastněných na hlasování (obdobně, jak tomu

bylo i v případě referenda o přistoupení České republiky do Evropské unie podle ústavního zákona č. 515/2002 Sb.).

Nenavrhuje se stanovit k platnosti výsledků referenda závazné kvórum účasti oprávněných občanů na hlasování; tato podmínka není zakotvena ani ve většině demokratických zemí v Evropě. Stanovení kvóra účasti by mohlo vyvolat značné problémy, neboť je v praxi téměř nemožné určit celkový počet oprávněných občanů, a to zejména s přihlédnutím k tomu, že se počítá s tím, že hlasování se zúčastní i občané České republiky žijící či pobývající v zahraničí, jejichž počet není přesně znám. To by ve svém důsledku mohlo vést ke zpochybnění výsledků kteréhokoliv referenda.

Je tedy ponecháno na občanech České republiky, zda uplatní své právo zúčastnit se hlasování v referendu a využijí tak možnosti svým hlasováním zásadním způsobem ovlivnit řešení otázek, které se jich dotýkají.

K čl. 11

S ohledem na charakter referenda se rozhodnutí v něm přijaté oznamuje ve Sbírce zákonů. Oznámení činí prezident republiky ve lhůtě stanovené zákonem.

K čl. 12

O téže věci, o níž bylo v referendu již hlasováno, lze opětovně v referendu hlasovat nejdříve až v následujícím volebním období Poslanecké sněmovny. Zároveň se stanoví, že je-li rozhodnutí přijaté v referendu oznámeno až v posledním roce volebního období Poslanecké sněmovny, lze referendum v téže věci opakovat nejdříve po uplynutí tří let od účinnosti oznámení rozhodnutí přijatého v referendu.

Je tak zajištěno, že v případě opakovaného referenda se toto uskuteční vždy při novém obsazení Poslanecké sněmovny na základě výsledku voleb.

K čl. 13

Výsledek referenda je závazným pokynem pro příslušné státní orgány. Závazným je rovněž i pro jednotlivé osoby.

V souvislosti se závazností referenda se předpokládá také možnost změny, případně zrušení, výsledku referenda. Změnu nebo zrušení výsledku referenda může provést pouze Poslanecká sněmovna a to formou ústavního zákona. To zaručuje, že nebude docházet ke zneužívání možnosti změnit nebo zrušit výsledek referenda. Další pojistkou proti zneužití je, že takovou možnost bude mít vždy až nově zvolená Poslanecká sněmovna.

Možnost změny nebo zrušení výsledku referenda musí být dána, neboť se mohou vyskytnout okolnosti, kdy ponechání rozhodnutí přijatého v referendu by mohlo mít negativní vliv na zásadní věci politiky státu i pokud jde o veřejný zájem. Nebude tak nutné o případné změně nebo zrušení rozhodovat v novém referendu.

K čl. 14

Upravuje se soudní ochrana. Je stanovena rozhodovací pravomoc Ústavního soudu v taxativně vymezených věcech.

Dává se možnost navrhovateli referenda obrátit se na Ústavní soud s návrhem, aby rozhodl, že prezident republiky byl povinen referendum vyhlásit. Jde o pojistku proti případnému zneužití pravomoci prezidenta republiky ve věci vyhlášení referenda. Návrh nebude možné podat, a bude-li podán pak bude zamítnut, jestliže již bylo rozhodnuto

o nepřípustnosti vyhlášení referenda na základě návrhu prezidenta republiky. Ostatní možnosti soudní ochrany a soudního přezkumu upraví zákon o provádění referenda.

K čl. 15

K provedení ústavního zákona o referendu je nezbytné vydat zákon, který upraví další podmínky výkonu hlasovacího práva v referendu, podrobnosti ohledně navrhování, vyhlášení a provádění referenda, jakož i soudní přezkum ve věcech referenda tak, aby nemohlo dojít k nesrovnalostem při interpretaci a aplikaci ústavního zákona o referendu a aby se referendum mohlo realizovat tak, aby práva oprávněných občanů byla naplněna a výsledek hlasování v referendu zjištěn včas a bezchybně.

Postupy při provádění referenda budou ve značné míře shodné s postupy při provádění voleb do Poslanecké sněmovny či celostátních voleb do zastupitelstev územních samosprávných celků, bude-li referendum probíhat souběžně s těmito volbami. Vedle toho je možnost prováděcím zákonem upravit provádění referenda tak, aby se co nejvíce minimalizovaly náklady na jeho provedení.

Předpokládá se, že součástí prováděcího zákona bude i případná novela zákona o Ústavním soudu, bude-li tato nutná.

K čl. 16

Navrhuje se stanovit účinnost ústavního zákona o referendu dnem jeho vyhlášením. V případě jeho schválení bude nutné přijmout doprovodné usnesení poslanecké sněmovny, kterým bude uloženo vládě připravit prováděcí zákon ke stanovenému datu.

V Praze dne 6. března 2018

Předkladatelé:

Vojtěch Filip, v.r.

Pavel Kováčik, v.r.

Stanislav Grospič, v.r.

Alexander Černý, v.r.

Hana Aulická Jírovcová, v.r.

Jiří Dolejš, v.r.

Miroslav Grebeníček, v.r.

Vladimír Koníček, v.r.

Leo Luzar, v.r.

Květa Matušovská, v.r.

Zdeněk Ondráček, v.r.

Daniel Pawlas, v.r.

Ivo Pojezný, v.r.

Jiří Valenta, v.r.

Miloslava Vostrá, v.r.